

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

زمینه های انعقاد قرارداد

ساف و اسرائیل

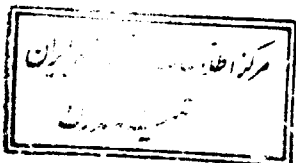
و نقش آمریکا

۱۷۰۲۸

استاد راهنما: دکتر هوشنگ مقتدر

استاد مشاور: دکتر اخوان زنجانی

محقق: حسن رنجبر ۳۰۰۷۲

فهرست مطالب

۱۳۷۹ / ۴ / ۲۴

ردیف	قسمت	عنوان مطالب	صفحه
۱	مقدمه		
۲	فصل اول	پیدایش اسرائیل و علل تطویل اختلاف	
۳	بخش اول	علل تطویل اختلاف	
۴	بخش دوم	تاریخچه پیدایش کشور اسرائیل	
۵	بخش سوم	تقسیم فلسطین بر اساس قرارداد سایکس-پیکو	
۶	بخش چهارم	جنگ جهانی اول و تشکیل دولت یهود	
۷	بخش پنجم	دوره بعد از جنگ جهانی دوم و تلاشهای بریتانیا	
۸	فصل دوم	اسرائیل و سیاست خارجی امریکا	
۹	بخش اول	سیاست خارجی امریکا در قبال اسرائیل و مسئله فلسطین	
۱۰	بخش دوم	روابط آمریکا و اسرائیل	
۱۱		مبانی و زمینه های سیاسی، مادی، ملکی پشتیبانی امریکا از اسرائیل	
۱۲		منافع استراتژیکی ایالات متحده امریکا	
۱۳		عوامل تهدید کننده تسلط امریکا بر نفت خاورمیانه	
۱۴		گروههای فشار داخلی زمینه ساز حمایت امریکا از اسرائیل	
۱۵		لیبرالیسم امریکایی و پشتیبانی ایدئولوژیکی از اسرائیل	

۳۰۷۲

۱۶	مواضع امتناع گرایانه و تفاهم بین المللی
۱۷	نگاهی به دیدگاههای دولتمردان امریکا درخصوص توجه به اسرائیل بعد از دهه ۹۰
۱۸	فصل سوم زمینه های انعقاد قرارداد ساف و اسرائیل
۱۹	بخش اول پایان جنگ سرد و فروپاشی شوروی و نظام دو قطبی
۲۰	بخش دوم انتفاضه (انقلاب سنگ) در سرزمینهای اشغالی
۲۱	بخش سوم جنگ خلیج فارس ، انزوای سیاسی ساف و قطع کمکهای دریافتی از حکام ثروتمند عرب
۲۲	بخش چهارم اختلاف میان سران عرب و اعضای ساف
۲۳	بخش پنجم منافع اقتصادی اسرائیل و فلسطین
۲۴	بخش ششم روی کارآمدن حزب کارگر بعد از اختلاف بین بوش و شامیر
۲۵	بخش هفتم ورود مهاجرین یهودی از شوروی دیگر نقاط به اسرائیل
۲۶	بخش هشتم افزایش فشارهای بین المللی علیه اسرائیل
۲۷	بخش نهم ازبین بردن مقاومت ضد صهیونیستی در سرزمینهای اشغالی و ایجاد اختلاف بین سران گروههای مقاومت
۲۸	فصل چهارم نقش امریکا در امضاء قرارداد صلح غزه - اریحا

مردم فلسطین به مدت ۴۴ سال است که برای بازپس گرفتن سرزمین خود با اسرائیل پیکار می کنند . سازمان آزادی بخش فلسطین مجموعه ای تشکل یافته و پیش رو در این مبارزه مطرح بوده است .

هر دو واحد درگیر یعنی فلسطینی ها و اسرائیلی ها به دلایل تاریخی نژادی و مذهبی نسبت به سرزمین فلسطین دعاوی ارضی دارند . در جریان تکامل این اختلاف ، ممالک دیگری مانند مصر - سوریه - اردن و لبنان به این مسئله کشانده شده و در مجموعه بحران خاورمیانه را ایجاد کرده اند . آمریکا و شوروی مهم ترین کشورهای نافع خارجی در این

بحران می باشد . هر دو کشور فوق دارای منافع مهم ژئوپولیتیک سیاسی و اقتصادی در منطقه خاورمیانه هستند . دریای مدیترانه ، جزیره العرب و خلیج فارس توجهات بسیاری را بخود جلب نموده اند . مسئله فلسطین و اسرائیل در منطقه در چارچوب سایر منافع این قدرتها توجیه پذیر است . مانند تقریباً اکثر اختلافات اینگونه همانند مسئله صحرا ، نامیبیا ، اریتره ، نیروهای متخاصم در بحران فلسطین قائم به توانایی های خود نیستند . این نیروها جهت حفظ موقعیت سیاسی ، نظامی و اقتصادی خود شدیداً به مساعدتهای خارجی احتیاج دارند و قسمت اعظم این مساعدتها از طریق آمریکا و شوروی بعمل آمده است .

طرفین اختلافات سعی می نمایند برنامه هایی را دنبال کنند یا از کمکهای خارجی بهره مند شوند و قدرتهای نافذ در اختلافات نیز برای حفظ نفوذ خود در منطقه و در اختلاف به طرفین کمک می نمایند .

در سطح منطقه ای، اسرائیل و بعضی از واحدهای عربی (نیروهای فلسطینی) در رویارویی با یکدیگر قرار دارند و در سطح بین المللی، شوروی و آمریکا در جهت حاکمیت بر منطقه عمل می کنند. یک اسرائیل ضعیف منجر به تضعیف و به مخاطره افتادن منافع آمریکا خواهد شد و همچنین حذف شدن نهضت فلسطین (به عنوان یک نیروی سیاسی) و سوریه تضعیف شده به خدشه دار شدن موقعیت شوروی در منطقه خاورمیانه خواهد انجامید. ۱)

در این راستا نیروهای منطقه ای نیز منافع خود را دنبال می نمایند و با دامن زدن به منافع مشترک با متحده خارجی خویش سعی در گرفتن کمک و تثبیت موقعیت خویش در بحران دارند. لذا هر چه تعداد بازیگران منطقه ای و فرا منطقه ای در یک بحران بیشتر گردد، بحران فوق دامنه و وسیعتری و پیچیده تری پیدا می نماید. ((بطور اختصاصی دو نظام شبیه اتحاد منطقه ای - بین المللی برای کسب نفوذ بیشتر در خاورمیانه در حال رقابت هستند)) ۲)

۱- محمود سریع القلم ((نظام بین الملل و مسئله صحرای غربی)) (دفتر مطالعات سیاسی و بین

المللی تهران، ۱۳۶۹) ص - ۱۲۲

۲- همان منبع - ص ۱۲۲

هر قدر زمان بگذرد و واحدهای درگیر در اختلاف افزون گردد موضوعات جدیدی به اصل اختلاف افزوده میشود . بطوریکه برای حل اصل اختلاف لازم است مسائل جانبی و جدیدالورود نیز حل گردند . فرضاً هم اکنون بازپس گیری فلسطین با ایجاد سرزمین فلسطین تنها مسئله در بحران فلسطین نیست . امنیت اسرائیل ، صادرات نفت ، جنگ داخلی لبنان ، ثبات سیاسی در دنیای عرب ، نهضت اسلامی ، معضلات اقتصادی مصر و موقعیت سیاسی ایک ۰۰۰ همه از مسائل هستند که پیچیده گی مسئله فلسطین را چندین برابر کرده اند .

((استراتژی امریکا و شوروی در قبال موضوع فلسطین و اهداف و منافع گوناگون آنها در منطقه خاورمیانه ((مدیریت اختلافها)) بوده و هست . مدیریت موثر آن است که ممالک نافذ خارجی در عین حمایت از متحدین منطقه ای خود : از رویا رویی مستقیم با ابرقدرت دیگر اجتناب کنند)) ۳

۳- همان منبع ص ۱۴۵ .

شوروی و امریکا با دفاع از منافع خود در منطقه و حمایت از متحدین خود به نحوی که تعادل قوا حفظ شود خود به طولانی شدن اختلاف خاورمیانه کمک شایانی کرده اند .

شوروی با اتکا به سوریه و نهضت آزادی بخش فلسطین (و تا اندازه ای به لیبی و در گذشته به مصر) از منافع خود جانبداری و نفوذ خود را حفظ کرده یا بسط داده است .

آمریکا نیز با تکیه بر اسرائیل و بعضی از دول عربی مانند اردن، مصر و عربستان سعودی نقش خود را در تحولات خاورمیانه تثبیت کرده است . در دوران جنگ سرد و حضور شوروی مذاکرات و تحولات در مسئله فلسطین به گونه ای در حال شکل گیری بود و بگونه ای صورت می گرفت که به تعادل قوا و اشکال قدرت در خاورمیانه صدمه عمده ای وارد نسازد .

با روی کار آمدن میخائیل گورباچف در شوروی و انجام اصلاحات و در نتیجه درگیر نشدن شدیداً شوروی به خود و نهایتاً پایان جنگ سرد و فروپاشی شوروی ، زمینهای شکل گیری یک استراتژی جدید و بدون حضور جدی روسیه به عنوان جانشین شوروی در منطقه خاورمیانه بالاخص بحران فلسطین شکل گرفت . با توجه به مطالب عنوان شده سنوآل مشخصی که در

پژوهش فوق مطرح بوده این است که آیا تغییرات صورت گرفته در سطح نظام بین الملل از جمله فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد ۰۰۰ در اتخاذ سیاست امریکا در قبال بحران فلسطین موثر بوده؟ و در استراتژی امریکا چه اهدافی را دنبال می نماید؟

مسئله فلسطین نمایانگر اختلافات سیاسی، اقتصادی، عقیدتی، ارضی و استراتژیک است از یک دیدگاه و زاویه دیگر مسئله فلسطین یک اختلاف و مسئله بین المللی نیز محسوب می شود، زیرا که سیر جریان و تکامل آن به بعد تحت الشعاع عملکرد نیروها و واحدهای منطقه ای و خارج از منطقه بوده است، مفهوم نظری مورد توجه این تحقیق مفهوم ((تغییر)) است، از طرفی می بایست پی بردن درست به کنه این تغییر مفهوم ((استمرار)) نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، زیرا پاسخ دادن به این سؤال که چه تغییری صورت گرفته که شرایط دامنه دار چند دهه، ساله را دگرگون نمود و شرایط جدید را بوجود آورد؟ نیازمند بررسی روند استمرار و نیروهای استمرار بخش در بحران فلسطین می باشد، استمرار یافتن اختلافات می تواند جنبه های ملی، منطقه ای و بین المللی داشته باشد،

((روزنا می گوید که جنگها و کشمکشهای طولانی آنهایی هستند که تعادل

قوامانح پیروزی

نظامی و اهداف ناهمگون آنان شد راه اختتام سیاسی کشمکش میشود ...
بعضی از علمای روابط بین الملل معتقدند که دخالت واحدهای خارجی در
کشمکشهای منطقه ای پیچیدگی های بدیعی را موجب میشود در این میان سی
آرمیچل می گوید:

((ورود عوامل و واحدهای سیاسی جدید به یک اختلاف صورت اولیه اختلاف
را تغییر میدهد ، واحدهای جدید اهداف خاص خود را در یک اختلاف دنیال
میکنند و دخالت آنها به تعداد مسائلی که باید برای اختتام اختلاف حل شود
می افزاید)) ۴

از طرف دیگر قطع استمرار بمعنی صورت گرفتن تغییر است ، این تغییر
میتواند در شرایط و نیروی نظامی طرفین درگیر ، میتواند در نظام بین الملل ،
در واحدهای خارجی درگیر ، در ابعاد اقتصادی ، سیاسی ، اجتماعی ، ... باشد
که زمینه را برای شکل گیری استراتژی جدید فراهم می نماید ، از تغییرهای
فرعی دیگر در این زمینه از موقعیت جهانی و منطقه ای

ساف بعنوان تنها نماینده مشروع و مردم فلسطین ، موقعیت جهان عرب ، مقاصد و اهداف اسرائیل بعنوان ... متغیرهای وابسته نامبرد. باتوجه به توضیحات داده شده و متغیرهای شناسائی گردیده در این زمینه می تواند فرضیه ذیل را ارائه نموده ((تغییر در شرایط نظام بین الملل و فروپاشی شوروی به آمریکا فرصت داد به عنوان تنها ابرقدرت باقی مانده بحران فلسطین را در راستای منافع خویش حل و فصل نماید . به عبارت دیگر از استراتژیک مدیریت بحران به استراتژی حل آن رو نماید)) .

برای توضیح مختصر متغیرهای فوق می توان اینگونه بیان داشت که : بعد از فروپاشی اتحاد شوروی و بلوک شرق ، نظام بین المللی از وضعیت دو قطبی خارج شده و به سوی یک دوره انتقالی حرکت نمود که بعد از این ما شاهد شروع مجدد مذاکرات و بالاخره انعقاد قرارداد هستیم . به عبارتی از عوامل تسهیل کننده این توافق نامه بوده است ، از طرفی دیگر بعد از حمله عراق به کویت و تهاجم نظامی آمریکا و متحدین به عراق و حمایت ساف از بغداد در طول جنگ خلیج فارس ، موقعیت جهانی و منطقه ای ساف دچار تزلزل گردید و تاملتها در انزوا بود . کشورهای عرب نیز به مسئله فلسطین

بعد از جنگ و موضعگیری ساف، بی توجهی نشان دادند و اسرائیل نیز با توجه به اهداف گذشته از این موقعیت استفاده نمود و در امضاء قرارداد تعجیل کرد، گروههای مقاومت فلسطین نیز از انجام عملیات پارتیزانی طرفی نیستند. ایالات متحده نیز بخوبی از فرصت بدست آمده استفاده نمود.

روش و متدها برای آزمون فرضیه ها و پاسخ دادن به سئوالات عبارت خواهد بود از جمع آوری مطالبی از منابع مختلف فارسی و انگلیسی که در مورد بحران اعراب و اسرائیل به رشته تحریر درآمده است و همچنین استفاده از گفته ها و نوشته های پراکنده مقامات و شخصیتها ی سیاسی کشورهای مختلف و همین طورتئوری پردازان و محققانی که بطور پراکنده مطالبی در مورد قرارداد ساف - اسرائیل بیان داشته اند. ما سپس با استفاده از این مطالب و تجریه و تحلیل و مقایسه آنها با فرضیه اصلی پژوهش به نتیجه گیری خواهیم پرداخت.

((اهمیت نظری و عملی اثبات فرضیه پژوهش با توجه به اهمیت بحران اعراب و اسرائیل در روابط بین الملل کاملاً واضح و آشکار است. در صورت اثبات فرضیه، به لحاظ تئوری

می توانیم به این نتیجه برسیم که در نظام بعد از نظام دو قطبی که هنوز شکل خاصی به خود نگرفته ولی امریکا سعی در بازیابی نقش اصلی در آن دارد، زمینه حل بسیاری دیگر از بحرانها و منازعات منطقه ای و بین المللی فراهم گردیده است. چرا که میدانیم از عوامل اصلی تداوم اختلافات و کشمکشهای منطقه ای در جهان سوم در دوران جنگ سرد، موازی بودن منافع یکی از دو ابرقدرت با منافع یکی از طرفهای درگیر بوده است (۵)

از نظر عملی نیز به این ترتیب کشورهای جهان سوم و از جمله جمهوری اسلامی ایران نسبت به آینده نظام بین الملل و حل اختلافات بین المللی و منطقه ای به دیدگاه نسبتاً روشنفتری دست خواهند یافت و با توجه به افزایش نقش یک ابرقدرت در حل منازعات و مناقشات منطقه ای و جهانی، بهتر میتوانند از حق انتخابهای خود در آینده آگاه شده و تصمیم گیری نمایند.

محدوده تاریخی مورد بحث ما در این گزارش، غیر از بحث کوتاهی که در خصوص ناریخچه

۵- محمود سریع القلم، توسعه جهان سوم و نظام بین الملل، تهران، انتشارات سفیر، ۱۳۶۹ ص ۱۳۵

موضوع ، عمدتاً از سال ۱۹۶۷ به این سو و نهایتاً تا امضاء قرارداد در سال ۱۹۹۳ را شامل می‌گردد که تاکید ما بیشتر از زمان مذاکرات تا حصول توافق خواهد بود و همچنین نگاهی به آینده هم خواهیم داشت .

سازماندهی پژوهش :

تحقیق فوق از سه فصل و چند بخش تشکیل شده است که در فصل ابتدایی ضمن یک بحث تئوریک به تاریخچه مسئله فلسطین و پیدایش کشور اسرائیل خواهیم پرداخت و اینکه اسرائیل بر اساس چه نظریاتی و با تلاشهای چه کسانی ایجاد شده است تا جنگهای اعراب و اسرائیل .

در فصل دوم نیز به بررسی سیاست خارجی امریکا در قبال فلسطین و اسرائیل می پردازیم و اینکه ایالات متحده امریکا در جریان مذاکرات اعراب و اسرائیل و نهایتاً قرارداد صلح چه نقشی داشته است .

در فصل سوم نیز علل و عوامل مختلف انعقاد توافقنامه صلح و آشننگتن را به بررسی خواهیم نشست به عبارتی به این مسائل که اهداف اسرائیل چه بوده است و اهداف ساف چه بوده است .

یعنی متغیرهای فرعی دخیل در قرارداد را بررسی خواهیم کرد و همچنین موافقین و مخالفین قرارداد را خواهیم شناخت و در پایان نیز نگاهی به آینده قرارداد و نتیجه گیری از پژوهش می پردازیم.

از خداوند متعال متعال توفیق در جهت انجام مراحل مختلف پژوهش را خواهانم و از محضر استاد ارجمند جناب آقای دکتر مقتدر به جهت راهنماییهای بسیار ارزنده و سودمندشان تشکر میکنم و همچنین از جناب آقای دکتر اخوان زنجانی جهت مطالعه پژوهش فوق کمال تشکر را دارم.

حسن رفیعی

دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین الملل